

Декларація про запобігання та зупинення сексуальної експлуатації дітей та підлітків

Ріо-де-Жанейро

Преамбула

Ми, учасники Третього Світового Конгресу проти сексуальної експлуатації дітей та підлітків, представляючи урядові, міжурядові та неурядові організації, правозахисні організації, омбудсменів, приватний сектор, правоохоронні органи та юридичну спільноту, релігійних лідерів, парламентарів, дослідників та науковців, громадянське суспільство, дітей та підлітків¹, зібралися в м. Ріо де Жанейро, Бразилія (25-28 листопада 2008 р.), щоб представити досягнення та заходи, вжиті на виконання положень Стокгольмської декларації та порядку дій 1996 р. та Йогогамських глобальних зобов'язань 2001 р.; визначити вивчені уроки та основні проблеми; а також спрямувати зусилля на виконання цілей та завдань Плану дій із попередження, заборони та викорінення сексуальної експлуатації² дітей та підлітків та забезпечити надання необхідної допомоги дітям, які постраждали від цього злочину.

- Ми ще раз наголошуємо на тому, що сексуальна експлуатація дітей є грубим порушенням прав дитини, посягання на її честь та гідність, фізичне та психічне здоров'я і не може бути виправдана за жодних обставин.
- Ми стурбовані загостреністю ситуації з сексуальною експлуатацією дітей та підлітків в країнах-учасниках усіх регіонів, та зростанням кількості випадків певних форм сексуальної експлуатації дітей та підлітків, в тому числі за допомогою мережі Інтернет та інших новітніх технологій, а також в результаті збільшеної активності туристів, які вчиняють злочини проти дітей.
- Ми з глибоким занепокоєнням відмічаємо збільшення вразливості дітей до сексуальної експлуатації, що є результатом зростання рівня бідності, соціальної та гендерної нерівності, виключення з соціуму, поширення наркоманії та алкоголізму, зростання попиту на сексуальні послуги дітей, погіршення екологічного стану, поширення ВІЛ-інфекції та СНІДу, біженства, окупації, збройного конфлікту та інших надзвичайних ситуацій, які зменшують можливості сім'ї нести відповідальність за захист дитини, що є її основною функцією, а також постійний попит на сексуальні послуги дітей в усіх регіонах та країнах-учасниках, який підкріплюється толерантним ставленням суспільства до цього явища, співучастю та безкарністю злочину.
- Ми посилаємось на Конвенцію ООН про права дитини (1989), яка закликає держави-учасниці вжити всіх необхідних заходів для забезпечення захисту дитини від сексуальної експлуатації, та Факультативний протокол, що доповнює Конвенцію про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії, який закликає держави-учасниці заборонити ці злочини, ввести за них кримінальну відповідальність та переслідувати їх в судовому та кримінальному порядку.

---

¹ У цьому документі терміни «дитина» та «діти та підлітки» означають осіб, віком менше 18 років.

² У цьому документі термін «сексуальна експлуатація дітей та підлітків» позначають всі форми сексуального насильства та експлуатації осіб, віком менше 18 років, у різних місцях експлуатації: вдома та в сім'ї, в школах та освітніх закладах, в лікувальних та виправних закладах, в громаді та на робочому місці.

- Ми визнаємо участь дітей та підлітків у Третьому світовому конгресі, а також значний внесок, який вони зробили та продовжуватимуть робити в попередження та припинення сексуальної експлуатації дітей та підлітків.
- Ми схвалюємо роботу Комітету з прав дитини та інших відповідних міжнародних, регіональних та національних механізмів захисту прав дитини, які звертаються до попередження та боротьби з сексуальною експлуатацією дітей та підлітків.

А. ОГЛЯД ДОСЯГНЕНЬ ТА ІСНУЮЧИХ ПРОБЛЕМ

Ми раді бачити прогрес, досягнутий в боротьбі з сексуальною експлуатацією дітей з часу Другого світового конгресу в м. Йокогама, Японія, в 2001 р.:

- Набуття чинності основними міжнародними документами, такими як Факультативний протокол, що доповнює Конвенцію про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії (ратифікований станом на 15 листопада 2008 р. 129 державами-учасницями), та збільшення кількості держав (182), які ратифікували Конвенцію МОП про викорінення найгірших форм дитячої праці (1999 р.) та Протокол про попередження та припинення торгівлі людьми, особливо жінками й дітьми, та покарання за неї (Палермський протокол), який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, а також прийняття нових міжнародних документів, в тому числі Конвенції Ради Європи проти торгівлі людьми, по боротьбі із сексуальною експлуатацією дітей та розбещенням неповнолітніх, а також по боротьбі із кіберзлочинністю.
- Збільшення кількості держав-учасниць, які вжили правових заходів для посилення захисту дітей від сексуальної експлуатації у відповідності з міжнародними зобов'язаннями, серед яких: прийняття правових норм для захисту дітей, які постраждали від сексуальної експлуатації, в процесі кримінального судочинства, беручи до уваги Посібник ООН з правосуддя для дітей-потерпілих та свідків злочину.
- Розробка та впровадження національних програм, стратегій та планів дій щодо захисту дітей від сексуальної експлуатації, особливо в контексті всеохоплюючих, комплексних національних систем для створення Світу, сприятливого для дітей.
- Створення міжвідомчих ініціатив з метою попередження та боротьби з торгівлею дітьми, в тому числі з метою сексуальної експлуатації.
- Укладення дво- та багатосторонніх угод між державами-учасницями з метою налагодження ефективної співпраці у напрямку попередження та боротьби з торгівлею дітьми та сексуальною експлуатацією дітей та підлітків, а також для виявлення, розслідування, переслідування в судовому та кримінальному порядку і покарання винних.
- Підписання Етичного Кодексу щодо захисту дітей від сексуальної експлуатації у туризмі, що дало можливість залучитися більшою підтримкою туроператорів.
- Збільшення як кількості спеціалістів, які пройшли навчання для ведення профілактики та захисту дітей від сексуальної експлуатації та надання соціальної допомоги постраждалим, так і кількості інформаційних та просвітницьких кампаній.
- Більше залучення ООН та структурних підрозділів ООН, національних та міжнародних неурядових організацій, інших громадських організацій, правозахисних організацій та

міжурядових організацій до профілактики та боротьби із сексуальною експлуатацією дітей та підлітків.

Відзначаючи прогрес, ми наголошуємо на певних труднощах та проблемах:

- Досі не вистачає знань та розуміння способів боротьби з новими проявами, тенденціями та ускладненням характеру різних форм сексуальної експлуатації дітей та підлітків, враховуючи зростання кількості дітей, які переїжджають з країни в країну в пошуках роботи чи освіти без супроводу дорослих.
- В законодавстві багатьох країн не закріплено коректного визначення різних видів сексуальної експлуатації дітей та підлітків та не передбачено достатнього покарання за їх вчинення, які відповідали б міжнародним стандартам. Це заважає ефективному захисту дітей та переслідуванню цих злочинів.
- На перешкоді зміцнення системи правоохоронних органів та викорінення безкарності часто стоїть нестача відповідних ресурсів, недосконала система імплементації та відсутність відповідної підготовки задіяних спеціалістів.
- Безкарність злочинців, які сексуально експлуатують дітей та підлітків, уможливується через відсутність розшуку та переслідування злочинців у країні, де було вчинено злочин, та відсутності ефективної міжнародної системи юрисдикції, що ускладнюється різними вимогами до поняття «кримінальний», неврегульованість процесу видачі злочинців та відсутність практики та угод про взаємну юридичну допомогу.
- Спостерігається відсутність достатньої уваги до здійснення заходів щодо зменшення та викорінення попиту на сексуальні стосунки з дітьми та підлітками, і в деяких країнах невідповідність санкцій, що застосовуються до гвалтівників та розбещувачів.
- Національне законодавство та практика його застосування не повною мірою відображають право дитини на власну думку та не ставляться до цієї думки з належною увагою у всіх випадках, які впливають на життя дитини. Наприклад, діти, які постраждали від сексуальної експлуатації, через відсутність можливості застосувати це право та право на спеціальний підхід до процедури допиту та свідчення дітей, що постраждали, переживають травми і в майбутньому.
- Захист сексуального розвитку дітей у відповідності до їхнього віку передбачає боротьбу проти сексуальної експлуатації дітей та підлітків, проте цьому не приділяється належної уваги.
- Нестача ресурсів, в деяких випадках і на міжнародному рівні, для забезпечення безкоштовної, доступної, безпечної та висококваліфікованої освіти для всіх дітей, яка є компонентом первинної профілактики сексуальної експлуатації дітей та підлітків.
- Закони та програми з протидії торгівлі людьми, в тому числі з метою сексуальної експлуатації, у більшості випадків не визнають особливого статусу дитини, яка постраждала, та права на особливе ставлення, в тому числі і під час повернення на батьківщину, процедура якого гарантує дитині безпеку у випадку повернення на батьківщину та підтримку у повному відновленні її прав.
- Багато країн досі не вжили необхідних заходів для забезпечення повної відповідної допомоги дітям, які постраждали від сексуальної експлуатації, включаючи повну соціальну

реінтеграцію та повне фізичне та психологічне відновлення. Надання допомоги також часто ускладнюється відсутністю ефективної координації між партнерами (в тому числі правоохоронними органами, імміграційними службами, соціальними працівниками, психологами та медичними центрами, притулками та освітніми закладами).

- Політика та державні програми не враховують у достатній мірі наявність зв'язку між сексуальною експлуатацією дітей та підлітків та домашнім насильством.
- До цих пір немає надійних та детальних даних про розповсюдження та природу сексуальної експлуатації дітей та підлітків, а також дітей, які перебувають в групі ризику. Спостерігається невідповідна оцінка впливу законодавчих, соціальних та інших заходів для попередження та зупинення сексуальної експлуатації дітей та підлітків та підтримка тих дітей, які постраждали від цього правопорушення.
- Розповсюджувана інформація не відображає нових знань та широкого досвіду у сфері попередження торгівлі та захисту прав дітей, діяльності правоохоронних органів та допомоги жертвам. Крім того, не вистачає активного обміну досвідом та вивченими уроками.

Б. ДЕКЛАРАЦІЯ

Ми, учасники Третього світового конгресу проти сексуальної експлуатації дітей та підлітків, представляючи урядові, міжурядові та неурядові організації, правозахисні організації, омбудсменів, приватний сектор, правоохоронні органи та юридичну спільноту, релігійних лідерів, парламентарів, дослідників та науковців, громадянське суспільство, дітей та підлітків, зобов'язуємось вживати наступних заходів з метою попередження та боротьби з сексуальною експлуатацією дітей та підлітків.

- Ми керуватимемось міжнародними стандартами захисту прав людини, виконуючи обов'язок держав-учасниць захищати дітей від усіх форм насильства та експлуатації.
- Ми усвідомлюємо необхідність спрямування наших зусиль з попередження та боротьби з сексуальною експлуатацією дітей та підлітків на першопричини цього серйозного порушення прав дитини, шляхом включення наших стратегій до ширшого політичного контексту. Таким чином, ми приходимо до необхідності спрямувати зусилля на досягнення Цілей Розвитку Тисячоліття, зокрема, зменшення кількості людей, які живуть в умовах крайньої бідності, забезпечення можливості дітям отримати повну початкову освіту, зупинити та зменшити масштаби поширення інфекції ВІЛ-СНІДу.
- Ми усвідомлюємо важливість ролі батьків та родини для попередження та боротьби з сексуальною експлуатацією дітей та необхідність надати їм та іншим піклувальникам відповідну підтримку.
- Ми визнаємо рекомендації дослідження щодо насильства проти дітей, проведеного Генеральним Секретарем ООН та зобов'язуємось виконувати ці рекомендації та підтримувати фінансовими, людськими та іншими ресурсами, а також всіляко сприяти роботі (ще не призначеного) Спеціального представника Генерального секретаря ООН з питань насильства щодо дітей, а також Спеціального представника Генерального секретаря

ООН з проблем дітей та збройних конфліктів, а також Спеціального доповідача з торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії та Спеціального доповідача з питань торгівлі людьми.

- Ми усвідомлюємо, що комплексний підхід до проблеми сексуальної експлуатації дітей та підлітків повинен включати боротьбу з усіма формами дитячої праці. Ми вітаємо прийняття у 2006 році Глобального Плану дій МОП проти найгірших форм дитячої праці, за яким всі 182 країни-учасниці зобов'язуються викоренити всі ці форми, в тому числі і сексуальну експлуатацію дітей та підлітків, до 2018 року.
- Ми будемо співпрацювати з міжнародними, регіональними та національними правозахисними інституціями та всіляко підтримувати їх зусилля в напрямку започаткування та перегляду звітів про заходи, вжиті проти сексуальної експлуатації дітей та підлітків.
- Ми підтримуємо заходи та структури, які діють в напрямку інституціоналізації активну участь дітей у боротьбі з проблемою на всіх рівнях, в тому числі роботу з дітьми, які постраждали від сексуальної експлуатації, або, знаходяться в групі ризику. Така робота може здійснюватися, наприклад, через дитячі та підліткові дорадчі комітети, громадські програми та програми «рівний-рівному». Такі програми мають забезпечуватися всіма необхідними ресурсами.
- Ми посилюємо роботу з викорінення будь-якого відкидання серйозності проблеми сексуальної експлуатації дітей та підлітків та її негативних наслідків, зокрема поглядів та цінностей, які допускають та сприяють сексуальній експлуатації дітей та підлітків, а також ставлення до дитини як до сексуального об'єкта чи товару. Ця робота буде здійснюватися шляхом поширення цільової, гендерно чутливої інформації, спілкування, освітню роботу, тренінгові програми та згуртування суспільства.
- Ми зобов'язуємося фінансувати та розповсюджувати результати дослідження з усіх форм сексуальної експлуатації дітей та підлітків, зокрема, з природи та масштабів експлуатації дітей та підлітків; нових проявів, в тому числі зміни методів, залучених людей, механізмів та території; сексуальної експлуатації дітей та підлітків в школах, лікувальних та виправних закладах; впровадження та вплив законодавчих, соціальних та інших заходів, вжитих, щоб попередити, зупинити та протидіяти сексуальній експлуатації дітей та підлітків; попиту, який породжує сексуальну експлуатацію дітей та підлітків; осіб, які сприяють вчиненню та вчиняють сексуальні злочини проти дітей; сексуальної експлуатації хлопчиків; вразливості та стійкості дітей до потрапляння в сексуальну експлуатацію; сутності та впливу існуючих соціальних взаємодій між дітьми та можливості їх використання у попередженні та захисті дітей та підлітків від сексуальної експлуатації в різних соціальних та культурних умовах; впливу та наслідків світової культури споживання соціальних цінностей та моделей поведінки, зокрема по відношенню до сексуальної експлуатації дітей та підлітків; форм сексуальної експлуатації та відповідних ефективних заходів для боротьби.
- Ми зобов'язуємося далі розробляти спеціальні індикатори реалізації та розвитку, які дали б змогу оцінити вплив на дітей тих програм та політики, які ми впроваджуємо у сфері протидії сексуальної експлуатації дітей та підлітків та впевнитися, що всі заходи діють в найкращих інтересах дитини і не завдають їй шкоди; ділитися позитивним та негативним досвідом, щоб забезпечити краще порозуміння та спільні дії в майбутньому, використання достовірної інформації для розвитку та впровадження ефективної політики та програм з

попередження та захисту дітей від сексуальної експлуатації, а також підтримку тим, хто від неї вже постраждав.

Примітка:

План дій, який є невід'ємною частиною цього документа, залишається відкритим для доповнень, які відображають великий досвід учасників Третього світового конгресу проти сексуальної експлуатації дітей та підлітків, протягом 30 днів від 28 листопада 2008 року.

В. ПЛАН ДІЙ

В. 1. Основні положення

а. Ми закликаємо всі країни-учасниці:

- Продовжувати роботу в напрямку ратифікації відповідних міжнародних документів, в тому числі Конвенції ООН про права дитини та Факультативного протоколу до неї щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії, Конвенції МОП (1999) 182 про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці, Протоколу ООН про попередження та припинення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної та організованої злочинності, та Конвенції з ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.
- Продовжувати роботу в напрямку ратифікації відповідного міжнародного законодавства, в тому числі Африканської хартії прав та благополуччя дітей, Хартії Асоціації держав Південно-Східної Азії, Конвенції про міжнародну торгівлю неповнолітніми та Конвенції про насильство проти жінок Міжамериканської комісії з прав людини, Конвенції про попередження та боротьбу з торгівлею жінками та дітьми з метою використання у проституції Асоціації регіонального співробітництва країн Південної Азії, Конвенцій Ради Європи про боротьбу з торгівлею людьми, про кіберзлочинність та про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального розбещення, конвенцій, які можуть бути ратифіковані державами, що не входять до Ради Європи.
- Визначати, забороняти та криміналізувати, у рамках свої повноважень, та у відповідності з існуючими міжнародними стандартами, всі види сексуальної експлуатації дітей та підлітків незалежно від встановленого віку досягнення повноліття та віку для вступу до шлюбу.
- Створити ефективну міжнародну систему правосуддя, яка б забороняла необхідність висування звинувачення для кривдників в двох країнах, та ініціювати ефективну систему екстрадиції та спільного юридичного супроводу. Це необхідно для досягнення ефективного переслідування кривдників та застосування до них адекватних санкцій.
- Призначити керівний правоохоронний орган, який би ефективно застосовував на практиці міжнародні стандарти, які стосуються сексуальної експлуатації дітей та підлітків.
- Забезпечити, щоб діти, які постраждали від сексуальної експлуатації не несли кримінальної відповідальності за злочини, вчинені в ході експлуатації, та отримали офіційний статус жертви та їм було надано відповідну допомогу.
- Пропагувати та захищати особисте життя дітей, які постраждали від сексуальної експлуатації, а також кривдників, враховуючи особливості національного законодавства, відстоювати нерозголошення їх особистої інформації під час кримінального судочинства та в засобах масової інформації.
- Створити та впроваджувати міжнародні, національні та регіональні механізми та програми, в тому числі методики оцінки ступеню ризику та програм роботи з кривдниками, які засуджують поведінку кривдників та спрямовані на попередження повторення таких випадків; механізми надання комплексної реабілітації за згодою кривдника (на додаток, проте ні в якому разі не замість застосування кримінальних санкцій); механізми безпечної ресоціалізації засуджених кривдників та системи обміну

найкращим досвідом у цій сфері. І з цією метою створити систему реєстрації кривдників та відстеження перетину кордону цими кривдниками.

- Забезпечити надання необхідної допомоги та уваги дітям, які виказують ознаки пережитого сексуального насильства. Така допомога повинна здійснюватися у рамах заходів та програм, які є гендерно-чутливими та перш за все спрямовані на захист найкращих інтересів дитини без криміналізації її дій, проте зберігаючи баланс з дотриманням безпеки інших людей. Також забезпечити дотримання принципу, який проголошує, що обмеження свободи дитини може бути застосоване лише як крайня міра, а також лише за наявності у закладі, в якому перебуває дитина, відповідного обладнання та навичок роботи.
- Підтримувати роботу та надавати інформацію для міжнародної бази даних Інтерполу про злочини вчинені проти дитини, а також призначити відповідальну особу чи відомство, які збиратимуть дані про випадки сексуальної експлуатації дітей та підлітків та систематично надаватимуть цю інформацію Інтерполу з метою підтримки міжнародної діяльності правоохоронних органів та збільшення її ефективності та введення в практику багатосторонніх угод, особливо між правоохоронними органами для процесу ведення розслідування.
- Створити спеціальні підрозділи для роботи з дітьми в правоохоронних органах, які б працювали з випадками сексуальної експлуатації дітей, а також проводити навчання для правоохоронних органів та суддів.
- Зважаючи на те, що корупція є основною перепорою для ефективної роботи правоохоронних органів та захисту дітей, боротися з корупцією в правоохоронних органах та судовій системі, а також в інших органах державної влади.
- До 2013 року створити ефективний механізм координації – на всіх рівнях – міжнародному, регіональному та національному – який би дозволив запровадити плідну співпрацю між міністерствами, фондами, представництвами ООН, НУО, приватним сектором, об'єднаннями працівників та роботодавців, засобами масової інформації, організаціями, які захищають права дитини та іншими представниками громадянського суспільства для створення можливостей та забезпечення підтримки для попередження та зупинення сексуальної експлуатації дітей та підлітків.
- Посилити зусилля в боротьбі з сексуальною експлуатацією дітей та підлітків за допомогою створення єдиної національної системи захисту прав дитини, мета якої захисти дитину від всіх форм експлуатації та насильства.
- Приділяти увагу запобіганню сексуальній експлуатації дітей та підлітків у процесі вдосконалення чи створення міжгалузевого механізму перенаправлення для надання комплексної допомоги та відповідних послуг дітям, які були визнані жертвами сексуальної експлуатації.
- Розробити Національний план дій для боротьби з сексуальною експлуатацією дітей, або включити заходи з цієї проблеми до існуючого плану заходів, таких планів, які б передбачали гендерно-чутливі стратегії та оперативне планування, передбачені ресурси та визначених суб'єктів, відповідальних за впровадження ініціатив з попередження та боротьби з сексуальною експлуатацією дітей та підлітків та надання допомоги дітям, які постраждали від сексуальної експлуатації.

- Ініціювати та підтримувати збір та обмін надійною інформацією та міжнародну співпрацю, а також надавати інформацію до баз даних дітей, які постраждали, та кривдників, а також вдосконалювати систему допомоги дітям та боротися з попитом на сексуальні послуги дітей згідно відповідного законодавства.
- Створити, де цього ще не зроблено, за підтримки представництв ООН, НУО, інших організацій громадянського суспільства та приватного сектора, об'єднань працівників та роботодавців, програми та запровадити політику пропагування та підтримки соціально відповідально бізнесу, який працює в сфері туризму, реклами, перевезення та фінансовому секторі, зв'язку, засобах масової інформації, Інтернет зв'язку та сфери розваг. Забезпечити впровадження політик, спрямованих на захист прав дитини, стандартів та етичних кодексів через мережу організацій та можливість проведення незалежного моніторингу цього процесу.
- Підтримувати політики та програми, в тому числі програми, що впроваджуються в громадах, які направлені на боротьбу з явищами, які створюють сприятливі умови для сексуальної експлуатації дітей та підлітків, такі як, наприклад, дискримінація (в тому числі за гендерною ознакою), шкідливі традиції, ранні шлюби та соціальні норми, які роблять сексуальну експлуатацію дітей та підлітків можливими.
- Забезпечити можливість реєстрації дітей за місцем проживання відразу після народження.
- Залучати дітей до значних та важливих досліджень сучасних цінностей, які швидко змінюються, та їх негативного впливу на проблему експлуатації дітей, а також наполягати на створенні системи освіти, яка б допомогла молодим людям дізнатися більше інформації про сексуальну експлуатацію.
- До 2013 створити ефективну та доступну систему для повідомлення, формування наступних дій та надання допомоги дітям, які постраждали або імовірно постраждали від сексуальної експлуатації, наприклад шляхом зобов'язання осіб, на які покладено обов'язки захищати права дитини, повідомляти про відомі випадки експлуатації.
- Розвивати та забезпечувати кращий доступ до існуючих телефонних або електронних гарячих ліній, зокрема для дітей в лікувальних та виправних заклади, заохочувати дітей та їх законних представників повідомляти про випадки сексуальної експлуатації та отримати інформацію про організації, які можуть надати відповідну допомогу. Забезпечити відповідне навчання та нагляд за суб'єктами такого моніторингового механізму.
- До 2013 року створити незалежні інститути захисту прав дитини, такі як Уповноважений з прав дитини, або інші подібні посади, чи створити відомства з захисту прав дитини або в національній системі правозахисту, або на базі офісу уповноваженого за прав людини, звертаючи увагу на важливість Другого Основного Доповнення Комітету захисту дитини для країн-учасниць Конвенції ООН з прав дитини. Ці основні інституції повинні відігравати основну роль під час незалежного моніторингу заходів, вжитих для попередження сексуальної експлуатації дітей та підлітків, захисту дітей від такої експлуатації та відновлення прав дітей, які постраждали від сексуальної експлуатації, а також у просуванні правових рамок та правового примусу, а також, в окремих випадках, у забезпеченні дітей, які постраждали, необхідними засобами судового захисту та компенсації, в тому числі забезпечення можливості подати скаргу на ці інституції.

- Змінити існуючу систему захисту прав дитини, або створити нову, для того, щоб забезпечити всіх дітей, які постраждали від сексуальної експлуатації, в однаковій мірі необхідною економічною, психологічною та соціальною допомогою для їх повного психологічного та фізичного одужання та соціальної реінтеграції. Такі послуги повинні надаватися мульти-дисциплінарною командою фахівців, які пройшли відповідне навчання.
- Забезпечити, щоб ці послуги були доступними, забезпечені необхідними ресурсами, комплексними, гендерно-чутливими та захищали найкращі інтереси дитини, а також надавалися всім категоріям дітей, в тому числі дітям з особливими потребами, дітям із нацменшин, туземних племен та аборигенів, біженцям та безпритульним, а також дітям, які знаходяться в умовах, де до них важко дістатися, наприклад, задіяні в домашньому господарстві, чи діти вулиці, чи інші категорії групи ризику.
- До 2013 року створити регіональні механізми обміну, координування та моніторингу прогресу в системі захисту прав дитини, в тому числі від сексуальної експлуатації з метою аналізу досягнень та посилення наступних дій для впровадження зроблених рекомендацій.
- Вжити всіх необхідних заходів для зміцнення міжнародної співпраці шляхом багатосторонніх, регіональних та двосторонніх угод для попередження, виявлення, розслідування, переслідування та покарання осіб, відповідальних за вчинення сексуальної експлуатації дітей та підлітків, а також для надання допомоги дітям, які постраждали, у відновленні фізичного та психологічного здоров'я, соціальної реінтеграції та, за необхідності, поверненні на батьківщину.
- Надавати, за можливості, фінансову, технічну та іншу підтримку за допомогою багатосторонніх, регіональних, двосторонніх та інших програм для боротьби з явищем сексуальної експлуатації дітей та підлітків та вивчати можливості фінансування ініціатив дітей та молоді у цій сфері.

б. Ми закликаємо Комітет з прав дитини:

- Продовжувати здійснення моніторингу виконання країнами-учасницями їхніх зобов'язань підтримувати право дитини на захист від сексуальної експлуатації та приділяти особливу увагу рекомендаціям Плану дій Ріо в частині аналізу доповідей про виконання Конвенції ООН про права дитини та Факультативних протоколів до неї.
- В першочерговому порядку прийняти Основне доповнення про право дитини на захист від сексуальної експлуатації, торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації, а також викрадення та продажу дітей, в тому числі детальні рекомендації для країн-учасниць з розвитку, впровадження та дотримання відповідного національного законодавства.
- Продовжувати співпрацю з Офісом Верховного комісара ООН з прав людини у напрямку захисту прав дитини та збільшення обізнаності про міжнародні та регіональні механізми з захисту прав людини.

в. Ми закликаємо інші агенції ООН з захисту прав людини, спеціальні засідання Ради з захисту прав людини та спеціальних представників Генерального Секретаря ООН, а також регіональні правозахисні інституції:

- Звертати особливу увагу на боротьбу з сексуальною експлуатацією дітей та підлітків, в рамках їхніх повноважень та під час вивчення доповідей країн-учасниць, візитів, їх основної роботи та інших видів діяльності.

г. Ми закликаємо Раду з захисту прав людини:

- Забезпечити, щоб Світовий періодичний звіт включав детальний аналіз виконання країнами-учасницями їхніх зобов'язань щодо захисту прав дітей, в тому числі і попередження та зупинення сексуальної експлуатації дітей та підлітків та повною мірою зберігав права дітей, які постраждали від експлуатації.

е. Ми закликаємо майбутнього Спеціального представника Генерального секретаря ООН з питань насильства щодо дітей, Спеціального представника Генерального секретаря ООН з проблем дітей та збройних конфліктів, Спеціального доповідача з питань торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії, а також інші інституції, які захищають права дітей, у співпраці з Радою захисту прав дітей:

- Працювати спільно, щоб уникнути повторювання діяльності та досягти максимальний результатів у попередженні та зупиненні сексуальної експлуатації дітей та підлітків.

є. Ми закликаємо агенції ООН, неурядові організації та інші інституції, які захищають права людини:

- Надавати інформацію про масштаби сексуальної експлуатації дітей та підлітків та заходи, вжиті для боротьби з нею, в ці структури.
- Працювати з засобами масової інформації для збільшення їхньої ролі в інформуванні та освіті та в захисті дітей від сексуальної експлуатації, та зменшення шкідливого впливу засобів масової інформації, в тому числі шляхом сексуалізації дітей в рекламі.

ж. Ми закликаємо міжнародні фінансові структури такі як Світовий Банк та Міжнародний валютний фонд:

- Переглянути сучасні стратегії з макроекономіки та боротьби з бідністю з метою виключення будь-якого негативного соціального впливу на дітей та їхні сім'ї та мінімізації ризику потрапляння в сексуальну експлуатацію.

з. Ми закликаємо релігійні громади:

- Засуджувати, зважаючи на загальну повагу до невід'ємного права кожної людини, в тому числі дитини, на достоїнство, всі форми насильства над дітьми, в тому числі сексуальну експлуатацію дітей та підлітків і для цього встановити міжрелігійну співпрацю та партнерство з урядом, організаціями, що захищають права дітей, офісами ООН, НУО, засобами масової інформації та приватним сектором.

В.2. Дитяча порнографія/ зображення насильства над дітьми³

На додачу до заходів, перелічених вище, ми звертаємось до країн-учасниць, офісів ООН, НУО, приватного сектору, науковців, дітей та молоді та інших зацікавлених:

- Ввести чітке визначення дитячої порнографії у відповідності з міжнародним стандартами.
- Криміналізувати виготовлення, збут, отримання та володіння дитячою порнографією, в тому числі віртуальними зображеннями та такими, які показують експлуатацію дітей, а також використання, доступ та перегляд таких матеріалів, та запровадити відповідальність корпорацій та компаній, якщо вони були залучені у виготовленні чи розповсюдженні таких матеріалів.
- Вживати заходів із попередження та зупинення дитячої порнографії та використання Інтернету та новітніх технологій для насильства над дітьми в мережі, чи поза нею, та виготовлення та розповсюдження дитячої порнографії чи інших матеріалів. Ідентифікація, надання допомоги та підтримки дітям, які постраждали, з залученням висококваліфікованих фахівців повинні стояти на першому місці.
- Проводити освітні та інформаційні заходи для дітей, батьків, учителів, молодіжних та інших організацій, які працюють з дітьми, або захищають дітей, з метою збільшення розуміння ризиків негативної ролі Інтернету, мобільних телефонів та інших інформаційних технологій. Такі заходи повинні включати інформування дітей про способи захисту, отримання допомоги та повідомлення про випадки дитячої порнографії та експлуатації дітей в Інтернеті, а також індикатори оцінки ефективності таких програм не лише щодо підвищення рівня знань, але і впливу на зміну поведінки.
- Ввести викладання теми безпечного Інтернету в школах та інформувати про неї через молодіжні організації та на офіційних зустрічах, присвячених захисту дітей.
- Вжити необхідних правових заходів щодо зобов'язання Інтернет-провайдерів, компаній мобільного зв'язку, пошукових систем та інших відповідальних структур повідомляти про випадки дитячої порнографії в Інтернеті та закривати сайти, які розміщують дитячу порнографію та зображення насильства над дітьми, та розробити індикатори оцінки результатів та зміцнення зусиль.
- Закликати та підтримувати Інтернет-провайдерів, компанії мобільного зв'язку, Інтернет-кафе та інші відповідальні структури до розробки та впровадження, за участі батьків, дітей та підлітків, добровільних етичних кодексів та інших механізмів соціальної відповідальності бізнесу та розробити правові заходи для уможливлення прийняття таких механізмів захисту дітей в бізнесі.
- Заохочувати приватний сектор для дослідження та розвитку надійних технологій для пошуку зображень, виготовлених за допомогою електронних цифрових камер та відстеження їх та допомоги у затриманні кривдників.

---

³ Останнім часом термін «зображення насильства над дітьми» використовують для позначення сексуальної експлуатації дітей та підлітків в порнографії. Це робиться з метою підкреслити серйозність проблеми та підкреслити, що зображення дітей порнографічного характеру є власне записом вчинення злочину. Але, оскільки в законодавстві багатьох країн використовується термін «дитяча порнографія», ми також використовуємо його тут.

- Пропагувати партнерство у громадському та приватному секторах з метою дослідження та розвитку надійних технологій для розслідування випадків сексуальної експлуатації дітей та підлітків та виявлення постраждалих.
- Розробити та розповсюджувати інформацію для інформування потенційних відвідувачів порнографічних сайтів про відповідальність за перегляд таких зображень та розробити програми зі зменшення попиту на такі зображення.
- Підтримувати телефонні та електронні гарячі лінії в заохоченні громадськості, в тому числі і дітей, повідомляти про випадки сексуальної експлуатації дітей та підлітків в Інтернеті.

В.3. Сексуальна експлуатація дітей та підлітків з метою використання в проституції

На додачу до заходів, перелічених вище, ми звертаємось до країн-учасниць, агенцій ООН, НУО, приватного сектору, науковців, дітей та молоді та інших зацікавлених:

- Привести національне законодавство у відповідність із міжнародними стандартами, в тому числі визначення дитини, та сексуальної експлуатації дітей та підлітків у проституції.
- Боротися з попитом, який призводить до використання дітей у проституції, шляхом введення кримінальної відповідальності за купівлю сексуальних послуг від дітей.
- Запровадити спеціалізовані, гендерно-чутливі програми надання підтримки, лікування та реабілітації (в тому числі оцінку ризиків, механізмів попередження та боротьби) не лише для дівчат, але і для хлопців, які знаходяться в групі ризику, або постраждали від сексуальної експлуатації в проституції.
- Запроваджувати або, за необхідності розповсюджувати альтернативні моделі надання допомоги, такі як реабілітація та реінтеграція в громаді, що може послужити довготривалим превентивним механізмом, а також допомогти уникнути неприйняття суспільством та соціальної ізоляції, яких зазнають діти, які постраждали від сексуальної експлуатації в проституції.
- Забезпечувати відповідне, спеціальне медичне обслуговування для дітей, які постраждали від сексуальної експлуатації в проституції, та підтримувати місцеві системи соціальної роботи та медичної допомоги, реалістичні економічні ініціативи та співпрацю між програмами, яка дозволить їх уніфікувати.
- Проводити дослідження сучасних моделей соціалізації хлопчиків та чоловіків в різних культурних контекстах з метою визначення факторів, які стримують дорослих від вчинення сексуальних злочинів проти дітей.

В.4. Сексуальна експлуатація дітей та підлітків в туризмі

На додачу до заходів, перелічених вище, ми звертаємось до країн-учасниць, офісів ООН, НУО, приватного сектору, науковців, дітей та молоді та інших зацікавлених:

- Закликати та підтримувати туристичний, готельний бізнес та перевізників до прийняття професійного етичного кодексу, наприклад шляхом приєднання та впровадження Етичного

кодексу для захисту дітей в туризмі; закликати до користування послугами тих бізнес-структур, які використовують стратегії соціальної відповідальності в сфері захисту дітей; або іншим способом заохочувати до соціальної відповідальності.

- Звернути увагу всіх задіяних структур до необхідності врегулювати туризм, щоб попередити пересування секс-туристів, в середині країни та з за кордону.
- Сприяти створенню міжнародної системи реєстрації туристів, на зразок системи Інтерполу, у відповідності з діючим законодавством та стандартами дотримання прав людини.
- Забезпечити розслідування та, за існування достатніх доказів, висунення звинувачень та переслідування громадян країн-учасниць, які підозрюються у сексуальному злочині проти дитини в іншій країні.
- Заборонити виготовлення та розповсюдження матеріалів, які рекламують сексуальну експлуатацію дітей в туризмі; в той же час, застерігати туристів, що за сексуальну експлуатацію дітей передбачено кримінальну відповідальність.
- Щоб попередити випадки сексуальної експлуатації, проводити тренінги, навчання з побудови кар'єри та перспектив працевлаштування для дітей, які знаходяться в групі ризику і проживають в популярних туристичних точках чи поряд з ними, а також досягли віку, коли дозволено працювати. За можливості, залучати до проведення таких тренінгів приватний сектор, об'єднання працівників та роботодавців.
- Для запобігання сексуальній експлуатації дітей та підлітків, проводити оцінку нових та віддалених туристичних точок та вживати активних заходів по роботі з приватним сектором, залученим до постачання туристичних послуг; використовувати, в тому числі, стратегії соціальної та суспільної відповідальності.
- Підтримувати кращу між інституціональну співпрацю між урядами, правоохоронними органами, неурядовими організаціями та іншими відповідальними структурами для розвитку простих, ефективних, скоординованих дій для боротьби з сексуальною експлуатацією дітей та підлітків в туризмі.

В.5. Торгівля дітьми та сексуальна експлуатація дітей та підлітків

На додачу до вищезазначених заходів ми звертаємось до країн-учасниць, офісів ООН, НУО, приватного сектору, науковців, дітей та молоді та інших зацікавлених:

- Прийняти чітке визначення торгівлі дітьми у відповідності з Палермським протоколом та іншими важливими міжнародними документами та нормами, та взяти до уваги принципи та рекомендації Офісу Верховного Комісара ООН з прав людини щодо торгівлі людьми (в тому числі дітьми)
- Закликати громади до діалогу та критичного аналізу соціальних норм та практик, які роблять дітей вразливими до потрапляння в ситуацію торгівлі дітьми; впровадити процедури, які залучали б їх до участі у розробці стратегій та програм, та, за можливості, до активної участі у плануванні, впровадженні та моніторингу подібних програм.

- Впроваджувати та адаптувати, або відтворювати успішні моделі реабілітаційних та реінтеграційних програм для дітей, які стали жертвами торгівлі.
- Запровадити норми та програми, спрямовані на припинення не лише міжнародної, але і внутрішньої торгівлі дітьми. Серед інших елементів, вони повинні включати прийняття заходів для безпечного повернення дітей на батьківщину, враховуючи потреби та ризики такого повернення згідно забезпечення потреб та збереження найкращих інтересів дитини.
- Зміцнювати міжнародну та внутрішню співпрацю правоохоронних органів, створюючи координуючі підрозділи, уповноважені визначати процедуру розслідування випадків торгівлі дітьми, а також роботи з постраждалими дітьми не як із злочинцями, а як із жертвами, які потребують захисту.
- Вжити правових та інших заходів для забезпечення наявності законного представника для кожної дитини, яка постраждала від торгівлі, та створення ефективної системи реєстрації дітей, які стали жертвами торгівлі, та впевнитися, що дитині, яка постраждала, отримала не лише тимчасовий захист, але усю необхідну економічну, психологічну та соціальну підтримку, достатню для тривалої реабілітації та соціальної реінтеграції (згідно Рекомендацій Офісу Верховного Комісара ООН з прав людини щодо захисту дітей, які постраждали від торгівлі дітьми та Посібника Офісу Верховного Комісара ООН з прав людини про забезпечення найкращих інтересів дитини).
- Вжити заходів, із залученням спільноти та дітей, для постійної оцінки програм та норм для попередження та зупинення торгівлі дітьми та законодавства, яке сприятиме припиненню торгівлі людьми, наприклад, шлюбного законодавства, законодавства з усиновлення, міграції, реєстрації новонароджених, отримання громадянства, статусу біженця чи інших статусів.

Г. ПОДАЛЬШІ ДІЇ

Ми зобов'язуємось досягти найкращих результатів у виконанні цього Плану дій:

- шляхом щорічних доповідей про стан виконання Декларації Ріо та Плану дій та ініціювання обговорення досягнень та наявних проблем і трудів *на національному рівні*
- шляхом підтримки скоординованих дій відповідних уповноважених структур, спрямованих на інформування про принципи Декларації Ріо та Плану дій та просування їх впровадження, та шляхом заохочення приватного сектору приєднатися до Глобального Пакту ООН та заклику до діалогу щодо боротьби з сексуальною експлуатацією дітей та підлітків та підтримки в реалізації цієї платформи для скоординованих зусиль бізнесу та обміну найкращим досвідом *на міжнародному рівні*.